

Dr. Gazimihalzade M. Halit Şazi Bey'in Özgeçmişi*Şeref Etker**

Ülkemizde dişhekimliği eğitimin yüzüncü yıldönümü kutlanırken, bu konudaki yayınlarda Dr. Halit Şazi Bey'in adı öne çıkmaktadır. Dr. Halit Şazi için verilen biyografik bilgiler genellikle ikincil kaynaklara dayanmaktadır.¹

Burada Dr. Mehmet Halit Şazi Bey'in 1914'te kendi elyazısı ile hazırladığı bir özgeçmiş (terceme-i hal) belgesi yayımlanarak yaşamı ile ilgili bazı bilgi ve tarihler doğrulanmaya çalışılacaktır. Mekteb-i Tıbbiye-i Askeriye Müdüriyeti tarafından düzenlenen bir diğer belge, 1909'da Darülfünun-i Osmani Tıp Fakültesi Dışçı Mektebi'ne seçilinceye kadar atama ve terfileri ile aldığı ödülleri özetlemektedir.

اكرم محمد . مخلص خالد وحب محمد ياد اولونورم . به . ملك اسمى غازی جمال زاده مردنه احتما نلى صونى محمد شادى بك .

[1] *İsmim: Mehmed, mahlasım: Halid olub, mahlasımla yad olunurum. Pederimin ismi: Gazimihalzadelerden İhtimanlı müteveffa Mehmed Şazi Beydir.*²

بيك ياچوز نكسانه سه (١٤٨٤) سنسى سوالىك برنجى كونه رسالده ته تولد ايتيم .

[2] *Bin ikiyüz seksen beş (1284) senesi Şevvalinin birinci günü Dersaadet'de tevellüd etdim.*³

* Dr., Zeynep-Kamil Hastanesi, Üsküdar 34888, İstanbul

¹ M. Yıldırım, A. Namal, 'Türkiye'de bilimsel dişhekimliğinin kurucusu Muallim Dr. Halid Şazi Kösemihal (1869-1921) ve ülkemiz dişhekimliğinde 1909-1933 sürecindeki gelişmeler', *Ülkemizin İlk Dişhekimliği Okulu İstanbul Üniversitesi Dişhekimliği Fakültesi: 100. Yıla Armağan*, editörler: A. Namal, Ö. Öncel, A. Demirhan Erdemir, İstanbul, Türk Tıp Tarihi Kurumu, 2008, s. 59-70

² İhtiman, Sofya vilayetine bağlı bir ilçedir, bkz. M. Kiel, 'İhtiman', *TDV İslam Ansiklopedisi*, İstanbul, 2000, c. 21, s. 571-2. Dr. Halit Şazi Bey, kendisini 'Gazimihalzadelerden' olarak tanıtmaktadır. Halit Şazi Bey'in çocukları: Prof. Nurettin Şazi Kösemihal (1909-1972) ve kardeşleri, 1934'te seçtikleri 'Kösemihal' soyadını babalarının adına eklemiştir. Aynı aileden gelen Dr. Kösemihalzade Yusuf Ragıp Bey'in (1865-1935) oğlu etnomüzikolog Mahmut Ragıp Gazimihal (1900-1961) ise, soyadı olarak bir süre 'Kösemihal'i kullandıktan sonra, 'Gazimihal'e değiştirmiştir. Gazimihaloğulları için, bkz. M. Kiprovskaya, 'The Mihaloğlu family: Gazi warriors and patrons of dervish hospices', *Osmanlı Araştırmaları / J. Ottoman Studies*, sayı XXXII (2008), s. 193-222. Halit Şazi Bey'in annesi Nafia Hanım, Mektubi-i Sadr-ı ali'den Karakethüdazade Hatemi Bey'in kızıdır, S. Ayverdi, *Raiibe*, İstanbul, Kubbealtı Neşriyatı, 2002, 'Dayılar', s. 38-41

³ Dr. Halit Şazi Bey'in, doğum tarihini Hicri 1 Şevval 1285 olarak yazdıktan sonra, parantez içinde Rumi karşılığını 1284 [3 Kanunsani] belirtmiştir. Buna göre Halit Şazi Bey, 15 Ocak 1869 Cuma günü doğmuştur. Doğum yeri Kalenderhane'dir (Vezneciler, İstanbul). Mekteb-i Tıbbiye-i Şahane'den aldığı 1486 numaralı, 25 Haziran 1310 / H. 4 Muharrem 1312 [7 Temmuz 1894] tarihli diplomasındaki '...ulum-i tib ve cerrahinin devre-i dersiyesine tamamen ve muntazaman müdavemet etmiş olan *yirmialtı yaşında* Asitaneli Halid Şazi Efendi yedinde bulunan şهادetnameler...' kaydı vardır.

رسالده نذای خصیای محمد کلنده . رشدی واعدادی تدریساتی ده مکتب سعیدیه کمال اید وبعده مکتبک سترادوستی
المقتدریه باشگاه مکتب طیب عسکریه شاهانه داخل اولدم . علوم طیبیه وکیمیایه تحصیل اید بقانون سترادوستی
آلده نده ضوکره مکتب مذکورده علوم و فنون طیبیه خصیای کمال و طیب بوز شیعی ریسده ماه جوزده ١٣١٢ تاریخده
١٤٨٤ نومردو دوقور دیوموستی اخده موفقه اولدم . سسه ماه زادم اولدا ترکیب اید فرزند کتابت و تکلم ایدیم

[3] *Dersaadet'de ibtidai tahsilimi mahalle mektebinde, rüşdi ve idadi tedrisatını da Mekteb-i Sultani'de ikmal idüb Sultani Mektebi şهادetnamesini almaksızın, bil-ımtihan Mekteb-i Tıbbiye-i Askeriye-i Şahane'ye dahil oldum. Ulum-i tıbbiye ve kimyeviye tahsil ile bakalorya şهادetnamesini aldıktan sonra mekteb-i mezkurda ulum ve fünun-i tıbbiye tahsilini ikmal ve tabib yüzbaşılığı rütbesile 25 Haziran 1310 [7 Temmuz 1894] tarihinde 1486 numarolu doktor diplomasını ahze muvaffak oldum.*⁴ *Lisan-ı maderzadım olan Türkçe ile Fransızca kitabet ve tekellüm ederim.*

طیب بوز شیعیف مخصوص معاصره و معینات اید ماه برهانی ١٣١٢ تاریخده . موقفاً مکتب طیب شاهانه موزه
مدیریتده ، ١٤٨٤ سره ای ١٣١٢ ده عمده ماموریت اولرده علمیه جرایم معام معانته تقیبه اولدم ، ١٤٨٤ سالی ١٣١٢
موقه الاصولیه اعزام اولوندم ، ١٨ تریبه نای ١٣١٢ ده صول قول غالف ، ١٥ سره ای ١٣١٢ ده صای قول غالف
ترقیه ایتیرلدم ، ١٤٨٤ سره ای ١٣١٢ ده مکتب طیب شاهانه علمیه جرایم معانته تقیبه اولوندم ، ١٤٨٤ مورخ ١٣١٢ آغده
بیت شیعیف ترقیه ایتیم . ٢٤٨٤ ایول ١٣١٢ تاریخده جرت عسکرده نذای وده عدایرک دیگجه مکتب علمی امرامه عمومی
امراضه و تفتیح اسانه نظریه معانته اکییک غروسه معانته تقیبه اولوندم . ایوم معاصره مذکورده ذکر اولنده
معانته ایفای و طیب ایتیم

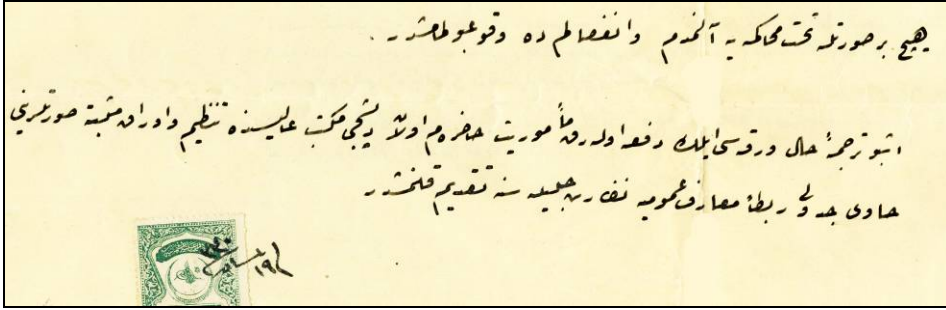
[4] *Tabib yüzbaşılığına mahsus maaş ve muayyenat ile 12 Teşrinisani 1311 [24 Kasım 1895] tarihinde muvazzafen Mekteb-i Tıbbiye-i Şahane müze*⁵ *müdüriyetine, 24 Teşrinisani 1312'de [5 Şubat 1897] ilave-i memuriyet olarak ameliyat-ı cerrahiye muallim muavinliğine tayin oldum. 12 Nisan 1313'de [24 Nisan 1897] muvakkaten Alasonya'ya izam oldum.*⁶ *18 Teşrinisani 314'de [13 Kasım 1898] sol kolağalığına, 15 Teşrinisani 318'de [28 Kasım 1902] sağ kolağalığına terfi etdirildim. 13 Teşrinisani*

⁴ Gazimihalzade Halit Şazi Bey'in 'tıp ve cerrahi doktoru' diplomasında mezuniyet derecesi yoktur. Mezuniyetinde *L'anévrisme de l'aorte [Ümmü'd-dem-i Ebher]* başlıklı bir tez (kapakta renkli resim, elyazması, 18 y.) hazırlayarak Dr. A.Zoeros Paşa'ya sunmuştur, bkz., N.Yıldırım, 'Mekteb-i Tıbbiye-i Şahane'de hazırlanan mezuniyet tezleri', *Bilim Tarihi*, sayı 4, Şubat 1992, s.13-16 ve '19.yüzyılın sonlarında Mekteb-i Tıbbiye-i Şahane'de bir anevrizma vak'ası', *Hastane*, sayı 19, Kasım-Aralık 2002, s.32-33.

⁵ Müze veya müzehane: laboratuvar karşılığında kullanılmaktadır.

⁶ 1897 Türk-Yunan savaşında Alasonya'da (Elasson) bir merkez hastanesi açılmış ve hastanenin cerrahlığına Dr. Halit Şazi Bey getirilmiştir, bkz. K. Özbay, *Türk Asker Hekimliği Tarihi ve Asker Hastaneleri*, c. I, İstanbul, Yörük Basımevi, 1976, s. 65

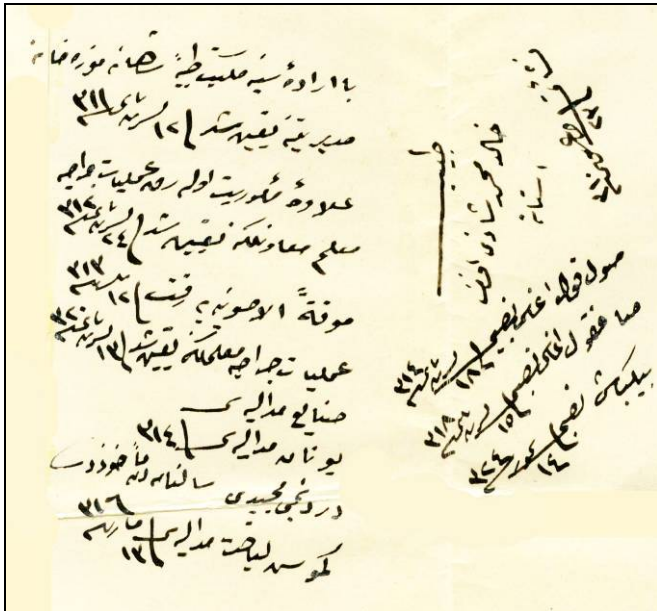
320'de [26 Kasım 1904] *Mekteb-i Tıbbiye-i Şahane ameliyat-ı cerrahiye muallimliğine tayin oldum. 14 Temmuz 324 [27 Temmuz 1908] tarihinde binbaşılığa terfi etdim. 24 Eylül 325 [7 Ekim 1909] tarihinde cihet-i askeriyeden mezun addedilerek Dişçi Mekteb-i Alisi emraz-ı umumiye, emraz ve tasni-i esnan nazariyesi muallimliğine ikibin gurus maaşla tayin olundum. Elyevm maaş-ı mezkurla zikr olunan muallimlikde ifa-yı vazife etmekteyim.*

[5] Hiçbir suretde taht-ı muhakemeye alınmadım ve infisalim de vuku bulmamışdır.

İşbu terceme-i hal varakası ilk defa olarak, memuriyet-i hazıram olan Dişçi Mekteb-i Alisinde tanzim ve evrak-ı müsbit olarak suretlerini havi cedveli rabten Maarif-i Umumiye Nezaret-i celilesine takdim kılınmıştır.

19 Nisan 1330 [2 Mayıs 1914] Mühür: Mehmed Halid 328

Ba-irade-i seniyye Mekteb-i Tıbbiye-i Şahane müzehane müdürüriyetine tayin 12 Teşrinisani 311
İlave-i memuriyet olarak ameliyat-ı cerrahiye muallim muavinliğine tayin 24 Teşrinisani 312
Muvakkaten Alasonya'ya reft 12 Nisan 313
Ameliyat-ı cerrahiye muallimliğine tayin 13 Teşrinisani 320

Sanayi Madalyası Yunan Madalyası 314 [1897]
Dördüncü Mecidi (salnameden melhuzdur) Gümüş Liyakat Madalyası 12 Mart 316 [25 Mart 1900]

Tabib Halid Mehmed Şazi Efendi Asitane

Neşeti 24 Haziran 310

Sol Kolağası nasbı 18 Teşrinisani 314
Sağ Kolağası nasbı 15 Teşrinisani 318
Binbaşı nasbı 14 Temmuz 324

Halit Şazi Bey'in son görevi Tıp Fakültesi Dişçi Mektebi 'Emraz-ı fem ve esnan' (ağız ve diş hastalıkları) Muallimliğidir.⁷

⁷

Darülfünun-Talebe Rehberi. Tıp, Edebiyat, Fünun, Hukuk Medreseleri 1336-1337 sene-i dersiyelerine aiddir, İstanbul, Evkaf-ı islamiye matbaası, 1339, s. 38. Halit Şazi Bey'in son yılları için, bkz. N.Ş. Kösemihal, 'Ölümünün 32inci yıldönümü dolayısıyla: Dişçi Mektebi kurucusu Prof.Dr. Halit Şazi Kösemihal (1869-1921)' Yeni İstanbul, 26 Mart 1953, yıl 4, sayı 1203, s. 2 ve 27 Mart 1953, sayı 1204, s.2; S.Ayverdi, 'Doktor Hâlid Şazi Bey', Abide Şahsiyetler, İstanbul, Kültür Bak. yay., 1976, s.185-194.